

JAMIYATDA FUQAROLIK JAMIYAT INSTUTLARNI RIVOJLANTIRISH VA SHAKLLANISH BOSQICHLARI

Tolibova Sevinch Orifjon qizi

*O'zbekiston milliy universiteti „Ijtimoiy fanlar“ fakultetining, „Yurisprudensiya: Biznes huquqi“
yo'nalish 1-kurs talabasi*

Annotatsiya: *Fuqarolik jamiyat institutlari so'nggi yillarda jamiyat va davlat hayotining barcha sohalarida demokratik o'zgarishlarni amalga oshirishda nodavlat notijorat tashkilotlari hamda fuqarolik jamiyati boshqa institutlarining roli va ahamiyatini, oshirish bo'yicha sezilarli chora-tadbirlar ko'rildi.*

NNT faoliyatining samaradorligini oshirishga qaratilgan 200 dan ortiq normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash uchun zarur institutsional baza yaratildi. Ayni vaqtda 20 ga yaqin qonun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining hujjatlari Hukumatning qarorlari soha rivojiga xizmat qilmoqda.

Xususan, davlatimiz rahbarining joriy yil 4 martdagi, 2021-2025 yillarda fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida²⁶gi farmoni va ushbu hujjat asosida tasdiqlangan „yo'l xaritasida“gi jamoatchilik nazorati, davlat boshqaruvi va ijtimoiy loyihalarni amalga oshirishda fuqarolik jamiyati institutlarining ishtiroki darajasini oshirishda fuqarolik jamiyati institutlarining ishtiroki darajasini oshirish masalasi ustuvor vazifa etib belgilangan.

„Fuqarolik institutlari“ tadbirkorlik sub'ektlari tamoyili asosida uning bevosita tashabbusi bilan qator ijtimoiy ahamiyatli loyihalar ishlab chiqilib, amalga tadbir etilyapti²⁶.

Kalit so'zlar. Fuqarolik jamiyati konsepsiyasi, yo'l xaritasi, nodavlat notijorat tashkilotlar, konstitutsiyaning 69-72-moddalari, fuqarolik jamiyatining asosiy belgilari, fuqarolik jamiyatining omillari.

Fuqarolik jamiyati – konstitutsiyaviy huquq nazariyasida huquq va demokratiyaga asoslangan ijtimoiy hayotning zarur oqilona usuli; insonga uning iqtisodiy, siyosiy va madaniy hayoti shakllarini erkin tanlash kafolatlanadiga qonun ustuvorligi va inson huquqlari hamda erkinliklari qaror topadigan, ko'p partiyaviylik, siyosiy institutlar, mafkura va fikrlarning xilma-xilligi ta'minlanadigan hamda o'zini o'zi boshqarish organlarining mavqei baland bo'lgan ijtimoiy tuzum.

O'zbekiston Respublikasining 2023-yil 1-mayda kuchga kirgan Yangi Konstitutsiyasi ga ilk bor „Fuqarolik jamiyati institutlari“ deb nomlangan bob kiritildi. Ushbu bobdagi 69-moddada fuqarolik jamiyati institutlari, shu jumladan, jamoat birlashmalari va boshqa nodavlat notijorat tashkilotlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, ommaviy axborot vositalari fuqarolik jamiyatining asosini tashkil etish belgilandi. Shuningdek, 72-moddada davlat nodavlat notijorat tashkilotlarining huquqlari va qonuniy manfaatlariga rioya etilishini ta'minlashi, ularga jamiyat hayotida ishtirok etish uchun teng huquqiy

²⁶Parliament.gov.uz

imkoniyatlar yaratishi hamda davlat organlari va mansabdor shaxslarning nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatiga aralashishiga ,shuningdek, nodavlat notijorat tashkilotlarining davlat organlari va mansabdor shaxslar faoliyatiga aralashishiga yo'l qo'yilmasligi belgilandi.

Fuqarolik jamiyatining asosiy belgilari mavjud bo'lib ular quyidagilardan iborat:

- Erkin individlar uyushmasi;
- O'zaro hamkorlikka asoslangan ijtimoiy tuzilma;
- Murakkab tuzilishga ega bo'lgan plyuralistik tizim;
- O'zini o'zi rivojlantiradigan va o'zini o'zi boshqaradigan tizim.

Fuqarolik jamiyatining eng muhim omillari:

1. Iqtisodiy erkinlik, mulk shakllarining rang-barangligi, bozor munosabatlari;
2. Inson va fuqaroning tabiiy huquqlarini so'zsiz e'tirof etish va himoya qilish;
3. Hokimyatning qonuniyligi va demokratik xususiyati;
4. Qonun va odil sud oldida hammaning tengligi ,har bir shaxsning yuridik jihatdan ishonchli himoyalanganligi;
5. Hokimyatning uchga bo'linishi va hokimiyatlarning o'zaro aloqasi prinsipiga asoslangan huquqiy davlat;
6. Siyosiy va mafkuraviy pluralizm, konstruktiv muxolifatning mavjudligi;
7. So'z va matbuot erkinligi, ommaviy axborot vositalarining mustaqilligi²⁷.

2021-2025-yillarda Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish Konsepsiyasi.

So'nggi yillarda nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini qo'llab-quvvatlash, davlat organlari va ular o'rtasida ijtimoiy sheriklikni kuchaytirish, ta'sirchan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish, shuningdek, ushbu sohani tartibga soluvchi huquqiy bazani takomillashtirish borasida izchil ishlar olib borildi.

Nodavlat notijorat tashkilotlari manfaatlarini ifoda etish, davlat bilan ular o'rtasidagi ko'prik vazifasini bajarishga qaratilgan O'zbekiston Respublikasi ochiq muloqat olib borishning yangi samarali vositalarini joriy etish maqsadida davlat organlari huzurida jamoatchilik kengashlari faoliyati yo'lga qo'yildi.

Fuqarolik jamiyat institutlar faoliyati tubdan takomillashib bormoqda. Jumladan, fuqarolik jamiyati institutlari bilan samarali hamkorlik yo'lga qo'yiladi, fuqarolik jamiyati institutlariga ajratilgan subsidiyalar, grantlar va ijtimoiy buyurtmalarni ishlatish samaradorligi, shuningdek, ularning o'z mol-mulki va pul mablag'laridan foydalanishi jarayonining oshkoraligi ta'minlanadi, fuqarolik jamiyati ilmiy-nazariy jihatdan chuqur o'rganilib, uning rivojlanishi doimiy tahlil qilib boriladi, fuqarolik jamiyati institutlari vakillarining axborot-ma'rifiy salohiyati va demokratik ko'nikmalari oshirib boriladi, qonun hujjatlari loyihalarini ishlab chiqishning barcha bosqichlarida nodavlat notijorat tashkilotlarining ishtiroki huquqiy jihatdan mustahkamlanadi, jamoatchilik nazoratini ta'sirchan amalga oshirish ishlari jadallashtiriladi, volontyorlik va homiylik faoliyati rivojlantiriladi.

²⁷ O'R. Konstitutsiyasi. -2023. -69-72-moddalar.

Xususan, Fuqarolik jamiyatni rivojlantirishda O'zbekiston Respublikasining Prezidentining qarori qabul qilindi. Unda fuqarolik jamiyatni shakllanishini monitoring qilish mustaqil instituti Ta'rischilar kengashining institutni Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish markazi etib qayta tashkil etish haqidagi taklifiga rozilik berildi, xalq bilan muloqat holati va rivojlanishini o'rganish, davlat organlari faoliyatini ochiqligini tahlil qilish, fuqarolik jamiyat institutlarini rivojlantirish, fuqarolik faolligni oshirish, shuningdek, mamlakatni ijtimoiy -iqtisodiy rivojlantirish dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirishda nodavlat notijorat tashkilotlari ishtirokining muammolarini tizimni o'rganish va shunga oid ko'p vazifalarida tashkil etadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Fuqarolik jamiyatlarining vujudga kelishi va yuksalishi qadimgi sivilizatsiyalardan kelgan. Shuningdek, bugungi kunda ham fuqarolik birlashmalarini qo'llab-quvvatlash uchun shart-sharoitlar yaratilmoqda. Jumladan, O'zbekistonda Fuqarolik jamiyatlarini rivojlantirish uchun siyosiy va huquqiy mezonlar shakllantirilib borilyapti. Fuqarolik institutlarini barpo etish va qo'llab-quvvatlash uchun O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida fuqarolik jamiyatining asosiy qoidalarini aks ettiruvchi prinsiplar muhrlab qo'yilgan. Shu bilan birga, demokratik islohotlar amalga oshirilishi natijasida fuqarolarning jamiyatda, davlatdagi ishtiroklari ham rivojlanib bormoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA MANBALAR RO'YXATI:

1. Parliament.gov.uz
2. O'R. Konstitutsiyasi. -2023. -69-72-moddlar.
3. Lex.uz PF_6181-son
4. Fuqarolik jamiyati asoslari Xolbekov A.J, Saidboboyev Z.A. 8-bet Toshkent-2016
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining „Mamlakatni demokratik yangilash jarayonida fuqarolik jamiyati institutlarining rolini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida“gi 2018-yil 4-maydagi Farmoni (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi)